שמא ישהה עליותיו דזימנין דלא מלו זוזי בדינרא ולא מסיק (א) ובית הלל סברי לא גזרינן שמא ישהה עליותיו דכי לא מלו נמי בדינרא אסוקי מסיק להו אבל בפירות על דינרין דברי הכל מחללינן דכיון דמרקבי לא משהי להו וחד אמר אפילו בפירות על דינרין נמי מחלוקת בשלמא להך לישנא דאמרת דמדאורייתא משרא שרי ורבנן הוא דגזרו ביה היינו דקתני יעשה ולא יעשה אלא להך לישנא דאמרת דמדאורייתא פליגי [א]מחללינן ולא מחללינן מבעי ליה קשיא איתמר רב ולוי חד אמר מטבע נעשה חליפין וחד אמר [ב][א]אין מטבע נעשה חליפין אמר רב פפא מ"ט דמ"ד אין מטבע נעשה חליפין משום דדעתיה אצורתא וצורתא עבידא דבטלא תנן [ג][ב]הזהב קונה את הכסף מאי לאו בחליפין וש"מ מטבע נעשה חליפין לא בדמים אי הכי הזהב קונה [את] הכסף מחייב מבעי ליה תני הזהב מחייב הכי נמי מסתברא מדקתני סיפא הכסף אינו קונה את הזהב אי אמרת בשלמא בדמים היינו דאמרינן דהבא פירא וכספא טבעא וטבעא פירא לא קני אלא אי אמרת בחליפין תרוייהו לקנו אהדדי ועוד תניא הכסף אינו קונה את הזהב כיצד מכר לו עשרים וחמשה דינר של כסף בדינר של זהב אע"פ שמשך את הכסף לא קנה עד שימשוך את הזהב אי אמרת בשלמא בדמים משום הכי לא קני אלא אי אמרת בחליפין נקני אלא מאי בדמים אי הכי אימא רישא הזהב קונה את הכסף כיצד [ג]מכר לו דינר של זהב בעשרים וחמשה דינר של כסף כיון שמשך את הזהב נקנה כסף בכל מקום שהוא אי אמרת בשלמא בחליפין היינו דקתני נקנה כסף בכל מקום שהוא אלא אי אמרת בדמים האי נקנה כסף בכל מקום שהוא נתחייב גברא מיבעי ליה אמר רב אשי לעולם בדמים ומאי בכל מקום שהוא [ו]כמות שהוא כדאמר ליה אי אמר ליה מארנקי חדשה יהבינא לך לא מצי יהיב ליה מארנקי ישנה אע"ג דעדיפי מינייהו מ"ט דאמר ליה לישנן קא בעינא להו אמר רב פפא אפילו למ"ד אין מטבע נעשה חליפין מיעבד הוא דלא עביד חליפין אקנויי מיקנו בחליפין מידי דהוה אפירא לרב נחמן פירא לרב נחמן לאו אע"ג דאינהו לא עבדי חליפין אקנויי מקנו בחליפין טבעא נמי לא שנא מיתיבי [ד][ד]היה עומד בגורן ואין בידו מעות אומר לחבירו הרי פירות הללו נתונים לך במתנה

וחוזר

אין מטבע נעשה חליפין. אפילו לרב ששת דלא בעי כלי פסל הכא מטבע כפרש"י משום דדעתיה אצורתא דעבידא דבטלה וא"ת ולרב נחמן דאמר לקמן (דף מז.) דכלי דוקא בעי וכי פליג ארב ולוי וי"ל דמטבע מיקרי שפיר כלי שראוי לשקול בו משקולת ועוד דראוי לתלותו בצואר בתו ובלאו הכי צ"ל דמיקרי כלי דאי לא מיקרי כלי אם כן אמאי נעשה חליפין הלא אפילו לרב ששת דלא בעי כלי מ"מ פירא מיהא בעי ומטבע לא מקרי פירי כדאמר בסמוך אפי' למ"ד אין מטבע כו' מידי דהוה אפירא לרב נחמן ולקמן (דף מו:) נמי אמרינן ולמאי דס"ד מטבע מאי כיצד ה"ק ופירי נמי עבדי חליפין ועוד אמרי' לקמן (דף מז.) במנא למעוטי פירות ביה למעוטי מטבע אלמא לא מקרי פירי ואי גם כלי לא הוי אמאי נעשה חליפין אלא ודאי כלי מקרי וי"א שחשוב כלי לפי שיוצא בהוצאה וקונין בו כל דבר ואין נראה דלקמן (דף מו.) משני בפרוטטות דליכא עלייהו טבעא וכן מתני' דכל המטלטלין קונין זה את זה מוקי לקמן (דף מו:) אניקא ואניגרא אלמא אפילו היכא שאין יוצאין בהוצאה נעשה וקנה בחליפין:

מאי לאו בחליפין. וא"ת וכי לא ידע סיפא דהכסף אין קונה את הזהב ועוד מאי מייתי בתר הכי ועוד תניא מי אלימא ממתני' ואת הפרכא גופה כבר הביא ממתניתין ויש לומר דה"פ מאי לאו אף בחליפין דהזהב קונה את הכסף בכל ענין בין בחליפין בין בדמים והכסף אינו קונה את הזהב בדמים וקתני אינו קונה ולא אינו מחייב משום דתנא רישא הזהב קונה דמיירי גם בחליפין ומשני דאף רישא לא מיירי אלא בדמים ומשני תני מחייב אינו מגיה המשנה אלא קונה פי' מחייב ומייתי ועוד תניא לא קנה עד שימשוך משמע דאי אפשר לקנות אלא במשיכת הזהב אבל מתני' אלי למימר דאינו קונה בדמים:

ונקנינהו

שמא ישהה עליותיו. עד שיספיק להיות לו סלעין מעשר עד שיגיעו לדמי דינר זהב בשנה שניה שימכור מעשרות שנה הבאה: **אסוקי מסיק להו.** שאין משהן ככל שמעט הן: **אפי' בפירות על דינרין מחלוקת.** דפירי נמי אתי לשהויי: **היינו דקתני לא יעשה.** ולא קתני לשון חלול דקסבר יש חלול אבל חכמים החמירו עליו: **ואין מחללין מבעי ליה.** הכי איבעי ליה למיתני ב"ש אומרים אין סלעים מעשר שני מתחללין על דינרי זהב אי משום כסף שני אי משום דדהבא פירא הוא דהוי איסור דאורייתא ולא מיתפסי בקדושת מעשר: **מטבע נעשה חליפין.** הבא להחליף מטבע בדבר אחר שלא בתורת מקח וממכר אלא בתורת קנין כדרך שקונין בסודר שהקונה נותן סודר למקנה והוא מקנה לו הקרקע או המטלטלין במשיכה שהוא מושך הסודר כדכתיב (רות ד) שלף איש נעלו ונתן לרעהו אף מטבע שאע"פ שהוא נתן לו מעות ולא משך הימנו פירות יכול לחזור בו (ה) הני מילי כשנתנו בתורת דמים כדרך מקח וממכר אבל אם נתן בתורת חליפין כיון שמשך זה את המעות נקנה לו החפץ שלו בכל מקום שהוא: **אין מטבע נעשה חליפין.** כדמפרש רב פפא: **מ"ט דמ"ד כו'.** הא ליכא למימר דלית ליה דרב נחמן דאמר לקמן (דף מז.) אין קונין אלא בכלי דנעלו כתיב דא"כ אדמפלגי במטבע ליפלגו בכל דבר שאינו כלי אלא על כרחך ס"ל דכל המטלטלים נעשין חליפין לקנות את שכנגדו ובמטבע לחודיה פליגי: **משום דדעתיה אצורתא.** דעתו של מקנה את החפץ ונוטל המטבע בחליפין אינו סומך אלא על הצורה שבו שאין המטבע חשוב אלא ע"י צורה שבו וצורתא עבידא דבטלה שהמלך פוסלה וגוזר לצור צורה אחרת הלכך הוה ליה כדבר שאינו מקוים ושלם ולקמן (שם) ממעטים דבר שאינו מקוים מדכתיב נעל: **הזהב.** דינרי זהב דהוי ליה מטבע: **הזהב קונה.** משמע מעכשיו הכסף קנוי לו בכל מקום שהוא שם ואין לשון (ו)הזהב טופל אלא בדבר שהוא בעין והחליף זה בזה ואי בתורת דמים שמושך הימנו דינר זהב בכ"ה דינר כסף אין כאן כסף קנוי אלא המושך הזהב נתחייב לו מעות במשיכה זו והכי איבעי ליה למיתני הזהב מחייב את הכסף וגורם למושך לחייבו כסף: **הכי נמי מסתברא.** דבתורת דמים ולא בתורת חליפין דתשמע מינה מטבע נעשה חליפין: **וטבעא פירא לא קני.** אי משום דמשיכת ממכר מפורשת מן התורה כדלקמן (דף מז:) אי משום דתיקנוה רבנן שמא יאמר לו נשרפו חטיך בעלייה: **תרווייהו לקנו.** דכיון דמטבע נעשה חליפין מה לי של כסף מה לי של זהב: **ועוד תניא כו'.** דשמעינן מינה דלאו בחליפין עסקינן: **אלא אי אמרת.** קונה ואינו קונה דקאמר בחליפין קאמר: **ליקני.** דהא תנא רישא הזהב קונה את הכסף דאשמועינן בה מטבע נעשה חליפין: **כמות שהיא.** כמו שהתנה עמו: **מארנקי חדשה.** של מטבע סלעין חדשים: **לישנן בעינא.** צריך אני להניחן זמן מרובה וחדשים נוחים לי שלא ישחירו יותר מדאי: **אפי' למ"ד אין מטבע נעשה חליפין.** לקנות את שכנגדו: **אקנויי מיקנו בחליפין.** קנין סודר או מטלטלין שכנגדו קונה אותו בחליפין מכיון שמשך בעל המטבע החליפין משכנגדו נקנה(ז) המטבע לבעל הסודר: **מידי דהוה אפירות.** לרב נחמן כל דבר שאינו כלי קרוי פירא לגבי חליפין ופליגי רב ששת ורב נחמן לקמן (דף מז.) בשמעתין דאמר רב נחמן נעל דוקא כתיב שיהא כלי ולא שום דבר שאינו כלי עושה חליפין ומודה הוא שכל דבר שכנגד הכלי נקנה בחליפי הכלי דכתיב (רות ד) לקיים כל דבר. אלמא אע"ג דפירי לא עבדי חליפין לקנות שכנגדו נקנה הוא בחליפין של כלי מכיון שמשך בעל הפירות את הכלי נקנו פירות לבעל הכלי: **ואין בידו מעות.** ורוצה לחלל מעשר שלו (ח)והעדים בפדיונו לחלל על ידי מקח וממכר שמוכרו לאיש אחר כדי שלא יתחייב חומש דכתיב (ויקרא כז) אם גאל יגאל איש ממעשרו חמישיתו יוסף ממעשרו ולא הלוקח מעשר שני של אחרים: **אומר לחבירו.** שהוא אוהבו ויודע בו שאינו עושה אלא להיפטר מן החומש: **הרי פירות הללו.** של מעשר שני: **נתונים לך במתנה.** ומכיון שקנאן זה במתנה נעשה הראשון נכרי אצלם ויוכל לפדותם בלא חומש:

וחוזר

עין משפט
נר מצוה

מו א מיי' פ"ו מהל' מכירה הל' א סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רג סעי' א וסעי' ג:

מז ב ג מיי' שם הל' ד טוש"ע שם סעי' ד וסעי' ה:

מח ד מיי' פ"ה מהל' מעשר שני ונטע רבעי הל' י סמג עשין קלו:

רבינו חננאל

גזירה שמא ישהה עליותיו עד שיפרוט ונמצא מתעכב מלעלות לרגל אבל בפירות על דינרין דברי הכל מחללין. וחד אמר אפי' בפירות על דינרין נמי מחלוקת והכין סוגיא דשמעתא כהאי לישנא ומשום גזירה דלישנא קמא עלתה בקושיא. וסוגיין לב"ה דהבא טיבעא הוי. והא דאמר רבא האי תנא סבר דהבא טיבעא הוי עמדה. ודסתם לן הזהב קונה את הכסף דמשמע דהבא פירא הוה אית לן לאוקומה דלגבי כספא בלחוד הוי פירא אבל לכל מילי כגון מקח וממכר בכלים ובפירות ולענין מתנה טיבעא הוי ואינו נקנה בחליפין וגם אינו נעשה חליפין. ור' שמעון סבר נמי דהבא גבי מקח וממכר טיבעא הוי דתני טלית קונה דינר זהב ואין דינר זהב קונה טלית וליתנהו [א] להני כולהו אלא אמר גאון הלכה [ב] דהבא פירא הוי ומיקני אפילו בחליפין ולא בעי אגב קרקע אפי' במתנה. איתמר רב ולוי חד אמר מטבע נעשה חליפין כלומר הנותן דינר זהב לחבירו בתורת חליפין קונה כמה דיני' וכמה. וחד אמר אין מטבע נעשה חליפין. ואקשי' עליה תנן הזהב קונה את הכסף מאי לאו בחליפין וש"מ מטבע נעשה חליפין ופרקי' לא בדמים כלומר נתחייב בעל הכסף לתת לבעל הזהב דמי זהבו. אי הכי אימא רישא דברייתא הזהב קונה את הכסף כיצד מכר דינר של זהב בכ"ה דינרין של כסף כיון שמשך זה דינר זהב נקנה הכסף בכל מקום שהוא אי אמרת בחליפין היינו דקתני נקנה הכסף בין רב למעט אלא אי אמרת בדמים נתחייב גברא מיבעי ליה למיתנא. ואמרי' תני הזהב מחייב כדאמרי' לעיל ופריק רב אשי לעולם בדמים ומאי נקנה כסף כל מקום שהוא הכי קאמר נתחייב המוכר לתת לקונה מאיזה מקום שהוא המטבע שהתנה לו שאם אמר לו כספים חדשים אין יכול לתת לו ישנים ואע"פ שהישנים טובים הם מן החדשים דיכול למימר ליה ליישנן בעינא להו. ואקשי' על רב פפא דאמר מטבע נקנה בחליפין מהא דתנן במעשר שני פ' המוליך פירות וכו' היה עומד בגורן ואין בידו מעות אומר לחבירו הרי פירות הללו נתונים לך במתנה

[א] אולי צ"ל להני כללי. [ב] כ"כ הרא"ש בשם המחבר שלו.

מסורת הש"ס

[א] [מתחללין ולא מתחללין כ"ה גי' תוס' בסוכה מ: ד"ה על חיין], [ב] [לקמן מו.], [ג] לעיל מד., [ד] מעשר שני פ"ד מ"ה, [ה] [לעיל מד.], [ו] [צ"ל הזה], [ז] בכ"מ: שכנגדו מקנה, [ח] צ"ל והעדים.

הגהות הב"ח

(א) גמ' ולא מסיק להו וכ"ה:

מוסף רש"י

הזהב קונה את הכסף. הלוקח דינרי זהב טבועים בדינרי כסף ונתן לדינרי זהב, משיכת הזהב קונה את הכסף לבעל הזהב ומחייב לו זה המקבל דינרי זהב לתת לו דינרי הכסף ואינו יכול לחזור בו (לעיל מד.). **הכסף אינו קונה את הזהב.** שאם נתן לו דינרי הכסף תחילה לא קנה ויכולים שניהם לחזור, דמטבע כסף הוי מעות, משום דחריפי ליתן בהוצאה ודינר זהב אינו אלא כשאר מטלטלין ופירות, ומעות אינן קונות עד שימשוך המטלטלין, אבל משיכת המטלטלין קונה ואין אחד מהם יכול לחזור בו (שם).